

Kamille og morfar mister hinanden

- Undervisningsmateriale til bogen

Om bogen

'Kamille og morfar mister hinanden' af Pia Olsen handler om at være 10 år og se sine stærke morfar blive syg. Om at se, hvad sygdommen gør ved ham og ved hele familien. Om døden og om at få sagt ordentligt farvel. Den handler også om, hvordan det ser ud, når et menneske dør, hvad der sker bagefter, bisættelse, sorg, savn, sorggruppe og et nyt liv uden morfar.

Bogen henvender sig til børn i alderen 8-12 år. Ud over at blive præsenteret for nogle af de mange følelser, som sygdom og afsked rummer, giver bogen også svar. Hvad er en bedemand? Er der forskel på begravelse og bisættelse? Hvad er en sorggruppe? Bliver man glad igen, når man har mistet en, man elsker?

Info til læreren

Læs denne bog sammen eller hver for sig for at åbne op for en samtale om følelser, relationer, døden, begravelse og minder.

I bogen mister Kamille sin morfar. Hun oplever en masse forskellige følelser, fra hun finder ud af, at hendes morfar er syg, til han dør – og også efter. Måske er der nogen i klassen, der har alle deres bedsteforældre, eller nogen, der har mistet dem alle, eller ikke har kendt til dem.

I mange klasser er der en elev, der har mistet en, de holder af, eller kender nogen, der har mistet. De fleste har fortællinger om savnet af kæledyr, naboer, bedsteforældre, forældre osv. Et tab kan også være i forbindelse med en skilsmisse. Alle tab tæller og vægtes lige, og alle tab kan bruges som refleksioner over at miste nogen, man elsker.

Første del: Da morfar var rask

Kapitlerne: 'Syv fingre i samme røvhul', 'Hygge i haven' og 'Hundeleg i haven'

Info til læreren

Hvilke relationer er vigtige for os og hvorfor? Mange elever har garanteret flere i deres liv, som de holder af. Ved første del kan det derfor være vigtigt at fokusere på glæden og kærligheden til andre mennesker og forstå de unikke relationer, som man har.

Spørgsmål til bogen:

- Beskriv morfar - hvordan er han?
- Beskriv Kamilles forhold til morfar - hvordan har de det sammen?

Reflekterende spørgsmål til eleven:

- Har du selv bedsteforældre? Eller er der nogen i din familie, du holder særligt meget af?
- I så fald, hvordan har/havde du det med dem? Hvad kan du godt lide at lave med dem?

Anden del: Da morfar bliver syg

Kapitlerne: 'Mandag', 'Morfar kommer på hospitalet', 'Det gode humør er afløst', 'Morfars stue', 'Morfar får det bedre', 'Morfar er hjemme igen', 'Dårligt nyt', 'Morfar falder', 'Min morfar er ikke klam!', 'Alene til spejder', 'Kamille holder fødselsdag', 'Livet i soveværelset' og 'Farvel til vennerne'

Info til læreren

Hver dag er der mennesker, der bliver syge eller kommer til skade. Nogle bliver forkølede, andre kommer ud for ulykker, og mange får hvert år også kræft.

Disse kapitler kan give anledning til, at eleverne kan få snakket om de svære ting, der en gang imellem sker for os selv og for andre – og hvordan vi forholder os til det og snakker om det.

Kamille fortæller fx en lærer, at hun har det 'fint', fordi hun ikke gider at tale om det. Her kunne man reflektere over, om det er ok, at Kamille ikke fortæller sandheden, og om hvornår man kan mærke på andre, at de ikke vil snakke. Og her kan læreren måske høre klassen ad om, hvad de selv gør i klassen, hvis der er en klassekammerat, der siger, at vedkommende ikke er ok? Eller ked af det? Om de bliver forskrækkede og trækker sig væk? Eller siger, at det er helt ok at have det sådan? Altså, at det er ok at være ked af det?

Spørgsmål til bogen:

- Kamille synes, de voksne opfører sig mærkeligt, inden hun finder ud af, at morfar er syg. Hvordan opfører de sig mærkeligt? Og hvorfor?
- Hvordan reagerer Kamille, da hun finder ud af, morfar er syg? Og hvordan reagerer morfar?
- Hvad sker der med morfar, da han bliver syg?
- Hvordan forandrer Kamilles liv sig, da morfar bliver syg?
- Beskriv Kamilles følelser, mens morfar er syg - hvordan har hun det?
- Hvordan har Kamille det i skolen, mens morfar er syg?

Reflekterende spørgsmål til eleven:

- Hvad tror I der sker, når man bliver syg?
  - Har I selv prøvet at opleve nogen blive syge? Hvad skete der med dem?
- Kan I genkende nogle af Kamilles følelser?
  - Hvornår har I selv haft de følelser?
- Hvad kan hjælpe, når man er sur eller ked af det?
- Hvordan kan man mærke på andre, at noget er galt, uden de siger det?
- Har du selv fået at vide, at en, du kender, var syg? Hvordan var det?

Tredje del: Da morfar dør

Kapitlerne: 'Morfar er død', 'Bedemændene kommer', 'Mange beslutninger', 'Bisættelsen' og 'Morfars sidste fest'

Info til læreren

Hvad sker der egentlig, når en person dør? De fleste dør på hospitaler, plejehjem eller hospices, men man kan også blive passet og dø i hjemmet, som Kamilles morfar vælger. Måske er der nogle elever i klassen, der har erfaringer? Her er det vigtigt at give plads til mange fortolkninger.

Og hvad sker der, efter en person er død? Det er hensigtsmæssigt at fortælle om de mange forskellige måder, man kan blive begravet eller bisat på. Mange børn ved ikke, hvad forskellen på begravelser, bisættelser, fælles gravsteder osv. er, og har måske, ligesom Kamille, en masse spørgsmål.

Spørgsmål til bogen

- Hvordan ændrer Kamilles liv sig, da morfar er død?
- Hvordan har Kamille det i skolen, efter morfar er død?

Reflekterende spørgsmål til eleven

- Hvordan får man sagt farvel til en person, der er død?
- Hvad er en bisættelse? Og hvad er en begravelse?
- Hvad kan man sige til en, der har mistet?
  - Har I selv mistet? Eller kender I nogen, der har mistet?
- Hvordan tror I, at det er at være i skole, når man har mistet?

Fjerde del: Efter morfars død

Kapitlerne: 'Hverdagen vender tilbage', 'Farvel til sygeplejersker og læge', 'Livet efter morfar', 'Sure mor', 'Sorggruppen', 'Urne-nedsættelse', 'Morfars skjorter', 'En anden side?' og 'Morfars piger'

Info til læreren

Før i tiden var der måder, hvorpå man viste, at man var i sorg. Fx gik man i sort eller mørkt tøj eller gik med sørgebind. Man skulle helst heller ikke deltage i fester, danse eller lave sjov – men sådan er det ikke mere.

Til begravelser og bisættelser har de fleste stadig mørkt tøj på, men vi behøver ikke længere at vise, at vi er ked af det ved ikke at deltage i det almindelige liv. Men når man mister en, man elsker, kan man godt være ked af det indeni og savne, uden at vise det til andre. Derfor er det vigtigt, at vi andre, selvom der er gået lang tid, husker på, at nogen har mistet. Vi må ikke være bange for at spørge om, hvordan de har det, og om hvordan savnet er nu. Man kan godt smile, grine og lege og savne samtidig.

Det er derfor vigtigt at snakke med eleverne om sorg, både så de forstår dem selv og hinanden bedre.

Spørgsmål til bogen

1. Hvordan har Kamille det i sorggruppen?
2. Hvordan mindes Kamille morfar?

Reflekterende spørgsmål til eleven

1. Hvad er en sorggruppe?
2. Hvordan kan man mindes en person, som er død?
  - a. Mindes I selv nogen, der er døde?

